

Feri Lainšček

Iz gradiva za roman VANKOŠTANC

ČRNI ANGEL

BOG DAJ, PIŠTA! BOG DAJ, DÜPLIN!

Proti jutru ga je v bukovju zalezoval črni angel.

Zavlekel se je bil namreč v Rajbarjevo pristavo, a se nekako ni in ni mogel prav ugnezditi. Šaš, ki ga je Lajči zmeraj kosil spodaj pri grapah, ga je bodel kot nova krona. Če se je le zganil, pa je tudi zašelestelo, kakor bi brusil ob nočno tišino, ki je sicer tiščala vsenaokoli. Zato se je zmeraj znova dramil, ob tem pa se mu je vračala tudi misel na srečanje z Brezo. Že vseskozi ni namreč zmozel domisliti, kako se je pravzaprav zaredilo. Nad vsem je bil le občutek, da nista tako hotela. In da tudi nista sama kriva. Temveč ju je pehala na nasprotna bregova neka nedojemljiva sila. Ali je posegel presvetli Kardoš in ju je črtila Božja pravica? Ali je imela Brdajcina skrivnost kake račune? Kakorkoli že – zagotovo je bila to kazen. Četudi zmotna. Kajti nikoli ni v človeka iz vedrega udarilo. O tem je bil prepričan. A če seveda nista vedela, komu in s čim sta se pregrešila, tudi nista mogla prositi, kaj šele terjati odpuščanja. Zato ga je vse bolj črvičilo, da bi kljub vsemu potrkal pri Brezi. Vsaj opomniti bi ga namreč moral. Omehčati njegov srepni pogled s tem nočnim spoznanjem. Ali vsaj prideti pomisel, ki bi mu pomagala razumeti, da morda le ni vse tako, kot se je skazovalo v njegovi pregreti glavi. Ker – če že drugega ne – takrat bi jima bilo zagotovo laže. Vsaj suvala se ne bi več, ko bi se po naključju srečala. Ampak bi se lepo pozdravila: *Bog daj, Düplin – Bog daj, Pišta!* In bi šla mirno svojo pot. Kot grejo navsezadnje dan za dnevom ljudje. Pa čeprav so marsikdaj že tudi trčili. Da. Zagotovo bi bilo potem lahko vsaj tako. O tem pač ni več dvomil. Zato se je še pred svitom skobacal iz šaša in se napotil, ne da bi se sploh otepel. In je vse čez iskal bližnjico, dokler ga ni v bukovju stisnilo.

Sprva je bil to samo občutek, da ga nekdo gleda.

Potem ko je naposled zastal, je bilo naokoli tudi sicer čudno. Niti list se ni zganil, niti latica. Celo nora ptica, ki je v teh krošnjah tolikokrat sredi noči zažgolela, se je nekje potuhnila. V vsej tej okamenelosti pa se je nekaj vendarle premikalo. Bile so to sence, ki so se selile med debli, tudi če je povsem miroval. Če pa se je zganil le za korak, so se zgrnile za njim in se približale. In so že bile tisto. Nekaj. Kar se je le odmaknilo, če se je ozrl. Potem pa je že spet prežalo tam. Skrito.

a vendar vse bolj vsiljivo. Gotovo bi ga doseglo, tudi če bi stekel. Ali pa morda takrat še prej in bolj pohabno.

Samo do Breze stopim, je šepnil. Samo to moram še opraviti, je slišal svoj šušljavi glas.

Breza te bo poškodoval, je reklo.

Breza, je pojecljal. On ne razume...

Breza ne bo nikoli niti skušal razumeti, je odmevnilo. On presoja zmeraj le tako, kot je njemu prav. In tako izbira. Zato je zate bolje, da pozabiš in mu več ne hodiš blizu.

Samo še tokrat bi poskusil, je pojokal.

Niti v sanjah! je prišepnilo. Ker – prvi tak poskus bo tudi zadnji! Kajti – Breza je slep in je srečen v tej slepoti! Zagotovo bo ubijal, če mu kdo odpre oči! To si zapomni!

Prav, je popustil.

Prav, je odvrnilo.

Potem pa so se že dramili ptiči. In senc med debli je bilo vse manj. Čeprav so še tu in tam pokukale. Črne, kot iz same zlobe. Saj tudi niso mogle biti drugo, ki so mu tako napovedovale. Ga odvrčale od lepe misli. Mu kratile upe. Kajti če je doslej dvomil, da bi ga Breza res lahko tudi potolkel, mu je bilo to zdaj nenehoma pred očmi. In ni bilo nič manj shrljivo kot trenutki prej. Videl je ozki, beli, brezčutni klavčev obraz, ki se je sklanjal nadenj, kakor bi rezal špeh. Čutil je že prizadejano rano, iz katere je v enem samem kačjem potočku curjala kri. Podoživljal je slednjo misel, ki se mu bo zdaj zdaj za zmeraj zataknila. Prežemal ga je strah, da bo zdrknil v temo. Nato pa še globlje. V svetove senc. Med ognje, o katerih mu je včasih pravil presvetli Kardoš.

Da.

Zato je moral zdaj čimprej k njemu. Pa četudi mu bo naložil, da bo moral od jutra do večera po kolenih okoli oltarja. Kajti zagotovo je tudi nekje v njem tičal tisti usodni greh. Sicer se ne bi tako napletlo. Pa tudi iz dreves ne bi malo prej prhnilo. A Kardoš ga bo zagotovo našel. Da. Tudi če si bo kot ponavadi namislil še stotero drugih, le da bo še ta med njimi. In – ni vrag, da mu ga ne bi odpustil. Toliko pa bo le še zmogel, da bo to odslužil. Potem pa naj pade – amen. Naj mu posteljejo pod glavo – četudi zemeljnat kamen. Koderkoli bo že potem šel – tak, spokorjen in zmatran – zagotovo mu bo tam bolje. Taval bo v miru božjem. In bo morda tam dočakal Silvijo, da se bosta skupaj spominjala, kako nista imela sreče.

Da.

A farovž je bil že zakljenjen.

To ga je prvi hip tako osupnilo, da se je kar sesedel na stopnicah in brez glasu zajokal. Potem pa je le spet potrkal. Enkrat. Dvakrat. Trikrat. Toda, čeprav je v notranjost vse bolj bobnelo, se ni potem nihče zganil. Zato je klonfal na okna. Prvo na sprejemnici, v katero se je med zavesami sicer videlo, da je bila prazna. Nato pa še po vrsti na začelju – na prvo, drugo, tretje. Kajti, nekako je v vsej tej ihti pozabil, kje je bila župnikova spalnica. Čeprav se mu je obenem zdelo, da je to že včasih vedel. A zdaj ni bilo več časa, da bi grebel po spominu – treba je bilo ukreniti nekaj, kar bo zagotovo predrlo Kardošev spanec. Toda – kaj, nekaj? je plalo v njem. Naslednja misel pa ga je že povlekla k zvoniku.

Obešal se je na vrvi in polagoma pognal vse tri zvonove.

Sprva je bilo to le slabotno klenkanje. Potem je prvo zapel srednji. Pa še najmanjši. A prav zadonelo je šele, ko je končno zanihal največjega. Bil je to zvon, ki se ga je slišalo v tri vasi, so rekli. Zato je bil prepričan, da bo zganil spečega, saj

mu je tolkel tako rekoč nad ušesom. Potem pa se bosta že nekako zmenila. Kajti nuja je nuja. Le pop in babica sta bila v vasi tista, ki so ju klicali ob vsaki uri...

Toda namesto presvetlega je pridiral zvonar.

Stari, škilasti Mikloš Zvonar. Bos, z naramnicami čez razopasano srajco, razkuštran kot solata, je priskakljal pod zvonik in se jel obešati na vrvi. Dvignilo ga je nekajkrat povsem pod strop in prav nevarno je bilo to videti, a potem jih je le začuda hitro umiril in se je ves zasopel zapodil v Düplina. *Ja Jezus na!* je grebel po njem, kot da mora zdaj ukrotiti še njega. *Ja križ na gori! Saj naju bodo še živa pojedli! Saj so se še mrtvi zbudili!*

Če pa se on ni! je stegoval roko proti farovžu. *Če pa moram zbuditi presvetlega!* ga je naposled odrinil, da je butnil v zid.

Gospoda? si je stari otipaval bolečino. *Gospod so vendar že sinoči odpotovali v škofijo in jih najverjetneje še tudi danes ne bo.*

Ne? je otrpnil.

Seveda da ne, je stokal Mikloš Zvonar. *Saj so vendar oznanili.*

Medtem so prihiteli že tudi drugi. Sui Naci in žena, Poredoš, odbornik Laci celo v gasilski bluzi – in so se že nadaleč vsevprek spraševali, kaj da se je lahko hudega zgodilo. Potem pa, ko so ju uzrli, kot da so v hipu doumeli. *Ti vrag, ti!* mu je žugala Nacijeva Gela. *Ves pošteni svet je dvignil, norec!* je godel in zehal Poredoš. *Gor na zvon bi ga bilo treba zdaj obesiti!* je pritrjeval Nemeč, ki je kar nekje zrasel.

Če pa moram takoj k spovedi! je prosil Düplin.

K spovedi –!? se je prekrizala Nacijeva Gela.

Če pa me bo Pišta zaklal, jim je skušal dopovedati. *Zato moram takoj zdaj k spovedi...*

Popov Pišta? so se spogledali.

Le zakaj bi ti on kaj hotel? je pristopil odbornik Lazar. *Ali pa si mu morda kaj takega napravil? Da nisi čez noč spet kje lazil, kjer ti, vrag te vzemi, ne bi bilo treba?*

Ne, ne, se je ustrašil. *Nisem lazil in nisem napravil. Le črnega angela sem srečal. On me je opomnil... Takoj moram k spovedi...*

Črnega angela je srečal –!? se je spet krizala Gela.

Mu jaz že pokažem angele! jo je odrival Laci.

Pusti ga! je stopil predenj Lazar. *Kaj ne vidiš, da se mu meša!?*

Meša, meša! se je rinil tudi zvonar. *A to še ne pomeni, da bo lahko zdaj kar zvonove vlekel!* je povzdignil. *Ja, Jezus na, ljudje – ja kam pa pridemo!?*

Po cele noči bomo letali okoli? je brundal Poredoš. *Ali – kaj?*

Ne, ne, možje! jih je pomirjal odbornik Lazar. *Že vidim, res, da bo to treba konec koncev enkrat za zmeraj urediti,* se je ozrl k vsakemu posebej. *Samo oblečem se, pa stopim tja do Sakača. Potem pa greva, res najbolje, že kar danes na okraj.*

Ja, to bo najbolje, je prikimavala Nacijeva Gela. *Nekaj naj tam napravijo z njim. Predolgo smo se že mi matrali z njim.*

Saj tudi bodo – kaj? je pritegnil Naci. *Imajo oni tudi že za to zdravila.*

Če ne drugače, ga pa z elektriko spravijo k pameti, je zazehal Poredoš. *Pa ne bo on nas nikoli več tu sredi noči budil.*

Radovedni so potem še kar prihajali.

A Düplin ni več dvignil pogleda. Tudi ni več poslušal, o čem so še naklepali. Najhuje se je namreč že spolnilo. Padla je beseda, s katero so mu pretili že, odkar je pomnil. Ni sicer razumel, kaka je bila ta država. A zagotovo je bila okoli in okoli zazidana. Na oknih pa so bili železni križi, v vratih ključi. Poleg tega se mu je zdelo, tamkaj ni rasla trava. Tudi niso peli škržati. Še ptice najverjetneje niso letele čez. Ali pa vsaj to, morda. A to je bila res drobcena tolažba. Kajti, vedel je, da mu bo,

brez vsega tu, kmalu začelo zmanjkovati zraka. Edina njegova svoboda bodo le še sanje. Če mu bodo dovolili zaspati. In če bo – po vsem tem – sploh še kaj lepega hotelo vanje. Zaredilo se je namreč tako, da ga bodo zagotovo odvedli brez spovedi. Presvetli Kardoš pa se tudi ne bo spomnil, da bi pomolil zanj. Tudi njemu bo namreč odleglo – kot najbrž vsem. Potem pa – le čemu bi se ga spominjali po slabem? Dobrega pa tako ni nikoli napravil. Razen da jim je to res želel. Vsakemu – res skoraj vsakemu kdaj. Razen morda Brdajci in Mehu. Pa morda tudi ne Cintorju. A njim je vsaj zdaj zaželel. Če je to še sploh veljalo? Kajti bil je že smet.

Zaprl so ga v gasilsko orodjarno in ga tu pustili.

O njem je že odločala država.

ČRNO. ALI ČRNO NA BELO

Edino okno je bilo visoko, da si je moral podstaviti omarico. Pa še takrat je lahko pokukal skozenj, le če se je dvignil z rokami. A te so bile preslabotne, da bi ga držale tolikor, kot si je želel razgleda. Pogled na razzelenelo akacijo, ostrešje skednja in Kokotov breg v ozadju, je bilo namreč vse, kar mu je še ostalo. A zdela se mu je to zdaj tako dragocena vez z vsem tistim zunaj, da je želel še in še pokukati. Zato se je matral, če so se mu le spočile roke. In je drgetaje pil iz vseh tistih kotičkov, ki jih je še tako nadaleč prepoznaval. Saj je natančno vedel, kake zeli se bohotijo pod enim in drugim grmičevjem. Pa kam mečejo senco osamelci zjutraj in pa zvečer. Vsaj to pa je moral odnesti v spominu. Moral je tudi upati, da mu teh prelesti ne bodo izgrebli ne z žlico ne z električno. Kajti sicer bi se lahko že kar zdaj zaletel z glavo v zid. Ali v kak štrleči vijak na gasilski brizgalni.

K njemu je prihajala edino Nacijeva Gela, ki mu je prinesla, kar je ostalo od kosila. Zjutraj in zvečer se ga pa niti ni spomnila. Kajti že na obrazu se ji je bralo, da ji je še to v nadlogo. Prvikrat je celo le odtrznila vrata in mu brez besed potisnila skledo. Potem pa je le zastala, ko jo je prosil, če bi lahko poslala po presvetlega Kardoša. *Ti nesrečnik ti, saj vendar nisi na smrtni postelji!* se je zmrdnila. *Pa tudi kožo ti ne bo nihče vlekel s hrbtna – da si zdaj ves tak kot miš.*

Če pa imam greh, je prosil.

O tem bi pa pač mislil, ko je bil še čas! je zaloputnila.

A naslednji dan je bila potem le bolj zgovorna. Pa tudi hrana je bila videti obilnejša. Zato jo je nekako le skušal zadržati. Morile so ga namreč tisočere skrbi. Pa tudi strah pred vsem tistim, kar je prežalo nanj, mu je segal že do grla. Dolgo so že tam naklepali o njem, in to je zagotovo pomenilo, da si bodo izmislili nekaj hudega. Ne bi namreč izgubljali besed o nekem Düplinu, če ne bi kovali kakega posebnega načrta.

Lahko pridejo še danes, mogoče jutri, če ne celo pojutrišnjem, je skomignila. Je že tako, da si lahko oni zmeraj sami režejo čas, gospoda.

Bodo prišli z avtom? je spraševal, kajti že ves čas je prisluškal, ali bo pribrnelo.

Eh! je odmahnila. Kot da je zdaj to pomembno?

Meni je, je vztrajal.

Prišli bodo, kot bodo pač prišli, je že zapirala. Jih boš že še pravi čas videl.

Kako pa me bodo potem odpeljali, če ne bodo z avtom? je silil za njo.

Kdo pa pravi, da te bodo sploh odpeljali? se je namrščila. Po tem, kako je včeraj ta prednji Sakač zmigoval, bi človek rekel, da najverjetneje ne bo spet nič iz tega, je bila videti prav zlovoljna. Spet bodo le modrovali in pridigali, kako bi bilo treba. Na koncu pa te bodo, kot še zmeraj, naložili nam na pleča...

Sakaču da so tako rekli? je del dlan med vrata.

Vrag jih vzemi! ga je udarila po prstih in treskoma zaprla.

On pa je še dolgo dolgo stal tam in dihal zrak iz špranje.

Bilo je to spet drobceno upanje, ki ga je sprva povsem opilo. Potem pa mu je bilo samo še huje. Negotovost ga je namreč povsem zblodila. Ni se mogel več vdajati slovesu. Pa tudi vest, da bo morda ostal, ni bila nič zanesljivega. In ta ali ga je razdražil, da se je gnal po orodjarni kot živad po kletki. Od stene do stene je bilo namreč le pet, šest korakov, on pa bi moral zdaj teči, teči – hitreje od Brigite, kolesa, Štajerja – nekam daleč daleč – na vrh hriba, ki je najbliže Bogu. Kajti le zbrana molitev bi morda pomagala, da bi se tehtnica nagnila. Ali pa popolna zaobljuba, da ne bo nikoli več napravil niti koraka, ne da bi prej premislil. Ali morda koga vprašal, kako bo prav.

A ničesar tega zdaj ni zmožel.

Šlo je za življenje.

Pa čeprav se ni zdel sam sebi nič manj neznaten kakor mravlja, mravljica.

Bilo je to življenje.

Rad bi še dihal. Pa četudi samo kot pljuča trav. Pa Zajkona, važiča in potepinka, bi še rad kdaj srečal. Hodil bi k Lopoču čakati vile – pa četudi jih ni še uzrl nikoli, ker so se najverjetneje za zmeraj preselile. Da. Kajti iz zasada rumenih trobentic je čudežno klilo vse njegovo – in – ali ne bi bil to neki smisel in božja milost, če bi tja tudi usihalo? Tako pa – kaj se bo sploh tam, v državi, zganilo, ko bo umrl? Koga bo zapekla ta vest? In v čigavem spominu bo živela njegova smrt? Ker – tudi če bodo tam ljudje – kaj pa jih bo brigal neki Düplin. Spominjali se ga bodo po tem, da mu je šlo vseskozi na jok. Morda jih bo na hipe celo ganilo. A to bo vse, kar bodo vedeli o njem. Le to bo zanje on.

Najbolje bi bilo, da bi te kar izpustili, je potarnala Nacijeva Gela, ko mu je spet prinesla. *Briga njih za nas in za našo nesrečo. Spomnijo se nas le, ko je treba pobrati davek.*

Izpusti me, se je ves vročičen oklenil te njene slabosti. Zdirjal bom v goščo in nikoli več ne bom stopil iz nje.

Ti nesrečnik, ti, je zmajala.

Prosim, se je je oklenil.

Pa kaj te to res tako boli? se ga je otresla in je šla k vratom, da ji ne bi pobeignil. *Pa saj te bo najverjetneje spet vzela Reza – vsaj tako so nekaj šepnili.*

Reza!? je iztisnil.

Kdo pa se bo drugi še bodel s tabo? je zapirala.

Ampak – zakaj pa potem že ne pride pome? se je zaletel v vrata.

Norček! ga je udarila z njimi. *Zato, ker hočejo oni na okraju, to pot to vse lepo črno na belo. Pa ker hoče tudi vas črno na belo!* je povzdignila. *Kajti kaka figa pa bo to spet, če ne bo to Reza podpisala in s tem garantirala?*

Pa zagotovo bo? je vprašal skozi zaprta vrata.

To pa pač vprašaj njo – ali je res tako nora? je odgovorilo.

Nato je zaškrtal ključ.

In je spet zaključevala samota.

Düplin pa je razmišljal o mrzovoljni Geli, ki mu je dan za dnem prinašala spodbudnejše novice. Ni se namreč spomnil, da bi ji kdaj karkoli žalega storil. Ona pa si je kljub vsemu tako zelo želela, da Popovka ne bi podpisala. Reza pa prav nasprotno. Kolikokrat, res, je besnela zaradi njega. Prav zmeraj, zagotovo, je raje ustregel Brezi in mu jo je pomagal vleči za nos – zdaj pa bo morda celo podpisala zanj. Ga znova odrešila.

Da.

Ker: kakorkoli je že obrnil – če jo bodo res vprašali, če bo le lahko ona odločila, zagotovo bo rekla ja. Razen – ga je spreletelo – če bodo vprašali tudi Brezo? Da! Če bodo vprašali tudi njega –? ga je stisnilo. Kaj bo potem?

STRINA JE STRINA. IN JE EDINA.

Še tistega dne je znova zaškrtal ključ. Namesto Gele je pomolela Sakačeva šiltovka. Za ta prednjim pa se je dvigoval na prste Vancin Zobec. To je seveda pomenilo, da so o nečem že sklenili. A njuni pogledi so bili pretemni, da bi Düplin sploh upal povprašati.

Prekletelo delo! si je Sakač privzdignil kapo. *Vso orodjarno nam je posral in poscal!*

Ja, pa kaj ga ta nora Nacijeva ni pustila niti srat? je šel pritlikavi odbornik okoli nesnage v kotu. *Tem našim ljudem pa je treba res vsako reč z žebljem v glavo zabiti.*

Düplin je povlekel glavo med ramena in raje molčal. Bilo je res grdo videti, a kaj mu je navsezadnje preostalo.

Še dobro, da oni ni videl tudi tega, je zmajal ta prednji. *Pa bi spet kazal s prstom, da smo mi z njega napravili to, kar je. Kot da sem ti tu jaz predsednik, da bom norca vodil za roko srat, ali kaj?*

Pss, vendar! se je vzpel na prste Vancin Zobec. *Zdaj že je, kar je. Glavno je, ti povem, da mi s temi papirji čimprej opravimo, potem pa naj tovariš lepo gre, je pošepetaval. Verjemi mi, ni je reči, v katero se ne bi ta nosan vtaknil in kot bi mignil, boš imel tu še večje sranje. Potem se bomo pa praskali zaradi bedaka...*

Saj lahko kar zdaj počistim, je pojecljal Düpin, ki ju ni povsem razumel.

Nič, nič ne bomo zdaj čistili! ga je potisnil ta prednji skozi vrata.

Gremo mi zdaj in to popečatimo, je v naglici zaklepal odbornik.

Nato pa: 'Zbogom tovarišija!' In: 'Bog daj, da vas tukaj ne vidimo nikoli več!'

Potem pa sta že hitela proti vhodu v vaški dom, da je moral kar teči za njima. Slutil je že, da jima ni teklo po načrtih, a kljub temu ga je zdaj spet grabila tesnoba. Bil je tu zdaj tisti ali ali in tehtnica je najverjetneje že nihala. On pa je bil tak klavni praznoglavec, ki se nikakor ni zmozel domisliti, kaj vse bi morda lahko odtehtalo njemu v prid. Zato se mu je zdelo še najbolje, če bo kratkomalo molčal. Ali pa bo pač pritrdil, če bo resnica. Ali zanikal, če bo laž. Pa čeprav je lahko tudi res, da se to ne obnese zmeraj najbolje.

A tedaj je skozi vrata, ki jih je odprl Sakač, ugledal Popovko.

In je kar skočil pred Vancinega Zobca, da se je ta opotekaje komaj še ujel. In je kot dete obstal pred njo. In je, ko res ni več vedel kaj, rekel samo: *Bogdaj, Bogdaj.*

Popovka je pestovala roke prekrizane v naročju in ni niti trenila. A vendarle je prebral z njenih lic, da je že urejeno. Pa čeprav to morda niti ni pisalo tam. Kajti njen ozki obraz je bil zresnjen in mrk kot ponavadi. A bilo je že odločeno – zagotovo je bilo. Sporočalo mu je to nekaj na njej. In verjel je. Povsem zaupal.

To je torej ta vaš Düplin? ga je vzdramil neznani glas.

Obrnil se je in se spogledal s tujcem. Bil je to mož, zagotovo precej mlajši od njega. Morda še fant. Ali pač nekje tu vmes. Gledal ga je izza tankih, drobno uokvirjenih očal. In je bil tudi sicer ves tak – gladek in čist. Le brki so se mu povsem moško razrasli in mu ob ustnicah rahlo štrleli.

Ja, tovariš Rituper – to je on, je pristopil ta prednji Sakač.

Zganil pa se je tudi odbornik Vancin Zobec in se je, postopajoč po prstih, rahlo nagnil proti njemu.

A tujec se je zdaj že obračal k Düplinu. *Tebe pa nismo nič vprašali? se je nasmihal. A kolikor vidim –!* je mignil z brki. *Nor bi bil, kdor bi silil od tod. Še bolj seveda, kdor bi te pri teh letih skušal vključiti v kaj drugega, se je sprehodil mimo. Čeprav obstajajo programi – ne smemo reči, da jih ni – a vendarle: zmeraj sem zagovarjal tezo, da podeželski način življenja tako motenost najlaže absorbira. Tu je navsezadnje tudi najmanj možnosti za delikvenco. In le čemu bi torej še filozofirali?*

Če vi tako pravite, je skomignil Sakač in si popravil kapo.

Zato smo tudi privolili, da bomo še enkrat poskusili, je pristavil Vancin Zobec.

Hja! se je nasmehnil tovariš Rituper. Poskuša se pač, dokler se ne uspe, si je pogladil brke. Saj nihče ne reče, da niso to bolj ali manj komplicirani primeri. Mnogokrat res ni vse odvisno od neposrednega okolja, a tokrat mislim – je spet zastal pred Düplinom – saj je to vendar možakar, ki mu čisto nič ne manjka! Tovarišica ga bo že z nečim pametnim zaposlila, mi ji bomo redno dostavili podporo, vi boste pa že zastavili besedo v vaški skupnosti, če bo, recimo, treba.

To pač, je prikimal predsednik.

Morda pa bo le steklo, je pridel odbornik.

Seveda bo, je tujec Popovki ponudil roko. Pa ne strašite ga preveč z Bogom! ji jo je smeje stresel. Saj so še drugi strahovi na svetu.

Nato so vrata že lopnla za njima in Düplin je pobežal kakor bivec, ko ga izpustiš iz hleva. Seveda je bil prav do ganjenosti hvaležen Popovki, a še pomislil ni, da bi ji zdaj to rekel. Njena ušesa pač niso bila vajena mehkih besed. Pa tudi njemu ne bi to šlo najbolje z jezika. Zato, najverjetneje, sta tudi tako hitela. Da bi se takih občutkov čimprej otesla.

Videl je, kako je ženica spotoma nekajkrat prepognila list papirja, ki ji ga je izročil tujec in ga nato potisnila v žep na predpasniku. Vedel je, da je to tisto, čemur je Gela pravila črno na belem, in bil je prepričan, da temu celo Breza ne bo smel oporekati. A bolj ko sta se bližala ogradim, bolj ga je to spet tiščalo. Vračal se je namreč povsem nepričakovano. Lahko bi celo rekel: vsemu navkljub. Kajti, vmes je bila mora, ki je napovedovala nekaj čisto drugega. Najprej se je zarotil on. Potem se je zarotil Breza. Ali obratno. Ali tako nekako. Kdo bi to pravzaprav vedel. Zagotovo pa se po vsem tem ne bosta spogledala, kot da se ni nič zgodilo...

Potem ga je zdrznilo še, da je, po vsem sodeč, tudi Reza pomislila o tem. Ob jarku je namreč zastala in zavzdihnila ter se ozrla v nebo in si rekla: *Karkoli sem že podpisala – vem, da sem prav napravila. Le toliko bo poslej pri tej hiši opravljeno, kolikor bom sama zmogla. Zato potrebujem nekoga, ki bo še obrnil z roko.*

Düplin se je pritažil za njenim hrbtom. A nato se mu je kar zareklo. *Pišti pa ne bo vseč, da ste podpisali? je pristopil. Kajne, da mu ne bo, strina?*

Pišta je bedak, se je zganila. Povsem ga je zmešala ta njegova! si je povrtala s kazalcem v čelo. Ves poštenu svet ta čas gleda po njivah, on pa podira in prezidava – in spet tolče po tej nesrečni hiši in spet zida. Kot da ji mora zdaj takoj tu grad napraviti? Da bo lahko, kraljica, še bolj vihala nos in križala roke! Jaz pa, ki sem vse to s svojimi rokami vkup zgrebla, jaz pa lahko kar crknem.

Pa saj vam bom pomagal, strina, je šepnil.

Ti le ne skrbi, ga je ošinila. Toliko bova delala, kolikor bova zmogla, se je pognala v hrib. Na takem gruntu pač ni še nihče od lakote crknil – pa tudi midva, ne boj se, ne bova.

Düplin ji je spet pritrdil in pobežal za njo. Pa čeprav se mu je zdela kmetija, ki sta se ji bližala, tokrat pravcato sračje gnezdo. Po dvorišču je Breza natrosil gramoz, ob zidu so bili kupi peska. Potem je ugledal še naloženo opeko in tesarski les. In zdelo se mu je vse to tako, kot je bilo tudi v njegovi glavi – prav nič urejeno in prav nič na svojem mestu.

KDO ORJE, KDO SEJE, KDO BRANA?

No, na zdravje! je rekel Breza, ko ga je ugledal.

Düplin ni zmožal presoditi, kaj naj bi to pomenilo. Sleherni korak po tem nakamnanem dvorišču se mu je zdel, kot bi hodil bos po strnišču. A ni ga bodlo v podplate, temveč so ga v to nelagodje pehali Brezovi in Silvijini pogledi. Spogledovala sta se namreč za Rezinim hrbtom in si tako ves čas o nečem pravila. Sicer sta se mati in sin ponavadi pogovorila, kot da se ne bi prav nič zajedlo med njiju. Pa tudi snaha se pravzaprav ni držala na staro. Le šli sta vseskozi nekako sami zase. Mlada po hiši, Popovka po hlevih in polju. Breza, spet, je skušal streči obema. Zato ga je tudi po ves dan predstavljala nekakšna ihtava naglica in mu je zmeraj primanjkovalo časa. Če so šli, recimo, po žetev, je že tja grede klel in priganjal, ker so ga čez uro čakali mojstri. Potem spet, ko je popoldne obijal strope, je ves čas robantil, ker je vedel, da mora še pred roso pripeljati s travnika. Düplin pa tudi ni vedel, ali naj mu priskoči ali ne, kajti nikoli ga ni posebej vabil. Ukazovala mu je namreč le še Popovka in tudi iz tega se je nekako razbiral, da je njen.

Zadelj vsega tega se je še najraje zadrževal za skednjem, pred žganjarno, v kateri je bilo tudi njegovo ležišče. Le tu je bilo namreč zasenčje, ki ga niso dosegli pogledi. Nagovorile ga niso niti žabe, ki so se sicer pogosto napenjale spodaj v mlaki. Niti kokoši, ki so se pepelile ob zidu in greble pod koprivami, kajti tudi one so se najraje prerekale med sabo. In ta nemar ga je sprva prav pomirjal. Imel je dom, v katerem – vsaj zdelo se je ta čas tako – ni bil nikomur v napoto. Celo če so tam spredaj kdaj povzdignili glasove, si je raje zatiščal ušesa, kot pa da bi si potešil radovednost. Res si ni namreč več upal razsojati, kdo orje, kdo seje, kdo brana. Le potihem je kdaj pa kdaj pritegnil Popovki. Pa tudi to ne zato, ker bi se mu zdelo, da ima prav, temveč bolj zadelj nekakšne slutljivosti – za vsak primer, je rekel temu. Ker je pomišljal, da bi se mu utegnila ta, pa četudi le skrivoma izpričana nehvaležnost, spet kako maščevati. Usodovec je namreč zagotovo pomnil njegove zaobljube v gasilski orodjarni in bilo bi čudno, če ne bi še bedel nad njim.

Zdaj je že tudi verjel, da mu Breza ni lagal o Silviji.

Res se ji je z nečim zameril.

Ali je bil tako zelo neroden na gostiji ali pa so ji prav tako nalagali, kaj vse da je tvezil po vasi? A kakorkoli že, zanju je bilo brez dvoma prepozno. Ostalo jima je lahko le v srcu. Njej – kdo ve – po vsem tem – morda le drobcena razica in pritajena skomina, ki kdaj pa kdaj zaskeli v njej. Njemu, seveda, vse tisto, kar mora v sebi streti zavrtnjeni moški.

Da.

Marsikdo bi ravnal na njegovem mestu drugače.

Toda njemu resnično ni preostalo drugega, kot da se je oklepal zdrave pameti. In to tiste najbolj zakrknjene, ki na vsakem koraku tehta in preračunava sebi v prid. Iz tega pa se je lahko porajalo le brezčutje. Kajti tod so že sleherni tako naklonjenost imenovali norost. Da ni o ljubezni raje več niti pomislil. Kajti bila je to

zagotovo past, iz katere so prežali nanj. In Breza in odborniki in država. Že ena sama samcata spozaba je bila lahko zanj usodna. Tako ga je navsezadnje opomnil tudi črni angel. Njegov skriti zaveznik iz bukovja. Katerega naklonjenost mu nikakor ni šla v račun. In ga je kvečjemu že vseskozi begala. Zdaj pa je na lepem razumel. To je bilo to, kar ga je zbratilo z njim. Življenje po zdravi pameti, kot edina možnost za preživetje.

Da.